

MONIKA ZIELIŃSKA

Interpersonalne kontakty nauczycieli z rodzicami w dobie dziennika elektronicznego

Interpersonal Teacher – Parent Relations in the Age of Electronic School Diary

Magister, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Zakład Pedagogiki Szkolnej, Polska

Streszczenie

Szybki, wypełniony zmiennością oraz napędzany produkcją świat oferuje współczesnym rodzicom i nauczycielom nowy sposób komunikacji – przy użyciu dziennika elektronicznego. Artykuł ukazuje pozytywne aspekty wykorzystania dziennika elektronicznego, podkreśla jednak zasadność podtrzymywania osobistych kontaktów nauczycieli z rodzicami. Wyjątkowości bezpośrednich relacji nie da się bowiem zastąpić żadnymi innymi, a dziennik elektroniczny można uznać jedynie za formę wspierającą proces edukacji.

Słowa kluczowe: komunikacja, dziennik elektroniczny, nauczyciele, rodzice

Abstract

Quick, production-driven and filled with variability world offers new mean of communication between teachers and parents – electronic school diary. The article show positive aspects of use of this type of school diary, but also highlights the need of maintaining personal contacts between teachers and parents. Uniqueness of direct relations cannot be replaced by any other and electronic school diary has to be perceived as a supporting form of the process of education.

Keywords: communication, electronic school diary, teachers, parents

Spółczesność informacyjna ogarnęła swoim działaniem niemal wszystkie aspekty i obszary życia, stając się stopniowo swoistą totalnością, spod której nie sposób się wyłączyć, bez której nie sposób żyć i której nie sposób bagatelizować (Gołka, 2008, s. 88). Dzięki nowym technologiom i globalizacji świat cyfrowych tubylców znacząco zmalał. Mając stały dostęp do wszystkiego i wszystkich, zarówno starsi, jak i młodsi porozumiewają się ze sobą za pomocą internetu, poczty elektronicznej i licznych komunikatorów. Studenci są w ciągłym kontakcie z nauczycielami, dyrektorzy prowadzą konferencję w cyberprzestrzeni, a współpracownicy wymieniają się nieustannie szybkimi informacjami (Small, Vorgan,

2011, s. 49). O sytuacji współczesnego świata tak pisze Gołębiowski (2008, s. 13): „na styku światów realnego i wirtualnego rodzi się nowa kultura, w znacznym stopniu implikowana przez medium”, kultura, w której przeważającą formą kontaktów nie jest niestety bezpośredniość, ale medialne zapośredniczenie. Rozwój nowych technologii zmienia społeczeństwo, odciskając swe piętno praktycznie na wszystkich obszarach życia, nie pomijając tym samym sfery edukacji. Chcąc zatem sprostać społecznym i technologicznym przemianom otaczającego świata, szkoła musi dokonywać zmian w obrębie swojej działalności. Wykorzystanie najnowszych rozwiązań związanych z zarządzaniem szkołą stanowi w dzisiejszych czasach nieodzowny element funkcjonowania placówki, dla której sprawne przekazywanie informacji na linii uczeń–nauczyciel–rodzic to priorytet. Tym samym coraz więcej szkół sięga po dzienniki elektroniczne znacząco ułatwiające komunikację.

Badania własne przeprowadzone w 2016 r. wśród 174 nauczycieli z 13 miejskich i wiejskich szkół podstawowych z terenu województwa podkarpackiego pokazały, że zaledwie 7 nauczycieli nie korzysta z dziennika elektronicznego. Warto dodać, iż nauczyciele ci uczą w małej szkole wiejskiej. Niewątpliwie wprowadzenie do szkół dziennika elektronicznego ułatwia pracę nauczycieli oraz pomaga rodzicom kontrolować postępy oraz frekwencję swoich dzieci. Dodatkowo za pośrednictwem e-dziennika rodzice mogą zaznajamiać się z uwagami nauczycieli dotyczącymi ich podopiecznych, jak również otrzymywać informacje na temat sytuacji zaistniałych w klasie, terminów wywiadówek, imprez okolicznościowych itp. Mają oni też możliwość internetowego usprawiedliwiania nieobecności swoich dzieci. Widać więc wyraźnie, iż cyfrowa rewolucja nie ominęła kontaktów nauczycieli z rodzicami (kontakty typu *face-to-face* zamieniają się na *interface-to-interface*). Czy jednak obecne zmiany znajdują poparcie u nauczycieli? Czy ich zdaniem bezpośrednie kontakty interpersonalne z rodzicami może zastąpić dziennik elektroniczny?

Z badań wynika, że spośród 174 przebadanych nauczycieli 54,0% wykazuje zadowolenie z pojawienia się dziennika elektronicznego, negatywną ocenę natomiast deklaruje 13,8% badanych. Dla pozostałej grupy (tj. 28,2%¹) dziennik nie ma większego znaczenia. Czy wobec tego w dobie technologii i błyskawicznego dostępu do każdej informacji zasadne wydaje się podtrzymywanie osobistych kontaktów nauczycieli z rodzicami? Zdaniem 71,3% nauczycieli kontakty telefoniczne i mailowe (bez spotkań bezpośrednich) z rodzicami nie są wystarczające. Zatem nie wszyscy nauczyciele akceptują wyłączność zapośredniczonej formy komunikacji w relacjach z rodzicami. Jak podkreśla McLuhan, narzędzie komunikacji zmienia nie tylko sposób postrzegania świata, ale również relację

¹ Procenty nie sumują się do 100 z uwagi na to, że 4% badanych nauczycieli nie korzysta z dziennika elektronicznego.

między ludźmi. Te same słowa wypowiedziane twarzą w twarz, publikowane na papierze bądź przekazane w telewizji stanowią odmienne komunikaty (Miąso, 2015, s. 47). W związku z powyższym zasadne wydaje się podtrzymanie interpersonalnych, realnych kontaktów rodziców z nauczycielami.

Kontakty między nauczycielem a rodzicami spełniają niewątpliwie kilka celów. Jednym z nich jest tworzenie spójnych, bezpiecznych i przyjaznych warunków do edukacji i wychowania oraz dbałość o prawidłowy i harmonijny rozwój dziecka. Aby jednak móc zorganizować bezpieczne środowisko, dorośli powinni umieć komunikować się otwarcie (Hernik, Malinowska, 2015, s. 12). Obecnie w wielu polskich szkołach większy nacisk kładzie się na komunikację jednokierunkową z rodzicami, czyli głównie na informowanie ich, niż na wymianę informacji czy dialog (Hernik, Malinowska, 2015, s. 8). Jak podkreślają autorzy różnych opracowań, szkoła tylko z pozoru zainteresowana jest uczestnictwem i wpływem rodziców, wydaje się ona bowiem być głucha na głos i potrzeby rodziców oraz zmiany kształtujące dzisiejszą rzeczywistość rodziny (Mendel, 2004, s. 308; por. Kozubska, 2004). Zdaniem Polaka współpraca nauczycieli z rodzicami to obszar działania niezwykle podatny na iluzję i zwodniczość. Chodzi tu o iluzję budowania relacji, które byłyby oparte na wspólnocie wartości, jak również wsparte obustronną zgodą co do wizji szkoły i metod pracy nauczyciela z uczniami. Powstaje zatem pytanie: Na czym budować edukację, jeśli integracja i wspólnotowość to nic innego jak wszechogarniająca iluzja? Czy istnieje możliwość przyjacielskich relacji nauczycieli z rodzicami? (Polak, 2013, s. 350, 352).

Pierwszorzędnym warunkiem powodzenia współpracy nauczycieli i rodziców są partnerskie relacje między nimi. Chodzi o to, aby obie strony występowały w roli równoprawnych uczestników wspólnie aranżujących działania na rzecz uczniów, by żadna ze stron nie była przez nikogo zdominowana czy też w jakiś sposób dezawuowana (Łobocki, 2007, s. 193). Przedstawiciel filozofii dialogu Buber (1991, s. 46) napisał: „na początku jest relacja”; dialog „jest postępowaniem ludzi wobec siebie, znajdującym jedynie wyraz w komunikacji”. Rozumiana w ten sposób współpraca zakłada dwukierunkową relację opartą na wspólnym poszukiwaniu rozwiązań. Dla Mendel „asystowanie rodziców – nauczycielom, dyrektorom nie jest czynnością usługową, wkomponowaną w ramy nierównych relacji, w których któryś z uczestników pozostaje podporządkowany drugiemu. Asystowanie jest cenionym (...), znaczącym byciem z ... w rozumieniu dialogicznym. Ubogaca partnerów w sensie osobotwórczym, stając się niezwykle wartościową formą partnerskiego współdziałania” (za: Pawlak, 2003, s. 38–39).

Niewątpliwie współpraca nauczycieli i rodziców to transakcja wiązana, nauczyciele bowiem bez nawiązywania bliskich kontaktów z rodzicami nie mają możliwości głębszego ich poznania i zrozumienia. Rodzice natomiast bez współpracy ze szkołą nie są niekiedy w stanie pomóc dziecku w rozwiązaniu

jego problemów (Łobocki, 2007, s. 180). Można zatem powiedzieć, że współpraca szkoły z rodzicami wymaga spełnienia 3 wzajemnie od siebie zależnych warunków, mianowicie:

- partnerstwa, tj. uznania równych praw i profitów rodziców oraz nauczycieli w procesie kształcenia i wychowania,
- wzajemności, czyli stałego podziału obowiązków lub wymiany ról i zadań,
- jawności pozwalającej dokonywać weryfikacji rzetelności i realności norm regulujących wzajemne współdziałanie (za: Cudowska, 2016, s. 76).

Jak podkreśla Miąso (2011–2013, s. 228), w kontekście rewolucji informacyjnej sprawą zasadniczą powinno być wzmacnianie podstawowych wymiarów człowieka, a w szczególności komunikacji interpersonalnej, w której człowiek „czuje i przeżywa realnie” drugiego człowieka, ma szansę spojrzeć mu w oczy oraz przekazywać i odbierać w najszerszym możliwym zakresie. Autor ten podkreśla ponadto, iż „jednym z najistotniejszych elementów wzmacniania współczesnego człowieka (...) jest wzmacnianie jego konstytucji, a tą konstytucją jest bycie osobą, a konsekwencją jest permanentne pragnienie komunikowania się jako osoba, a więc w sposób interpersonalny, czego bardzo potrzebuje współczesny człowiek” (Miąso, 2011–2013, s. 234).

Potrzeba bliskości, angażowania się w sprawy klasy i szkoły oraz współuczestnictwo w podejmowaniu decyzji towarzyszy często rodzicom, dla których kontakt z nauczycielem stanowi nierozzerwalny element procesu kształcenia dzieci. Powołując się na badania Nadachewicz (2016, s. 95–96), należy podkreślić, iż przebadani przez autorkę rodzice dzieci klas III szkoły podstawowej najbardziej doceniają w nauczycielu sprawiedliwość, dostrzeganie mocnych stron dziecka i bezpośrednie informowanie o nich, tolerancyjność oraz otwartość. Ponadto wśród cech mieszczących się w przedziale procentowym 80–89 znalazła się komunikatywność. Badania te potwierdzają założenia autora artykułu o potrzebie relacji bezpośrednich, na które w swych rozważaniach zwraca również uwagę Wasylewicz. Autorka podkreśla unikatowość osobistych relacji oraz znaczenie komunikacji niewerbalnej, której częścią jest uśmiech, proksemika, kinezjetyka i parajęzyk. Elementy te dostarczają partnerom procesu kontekstu ułatwiającego zinterpretowanie usłyszaną wypowiedzi, ciało wysyła bowiem sygnały, których nie jesteśmy w stanie doświadczyć za pomocą kontaktów zapośredniczonych przez media. O efektywnej komunikacji możemy zatem mówić tylko wtedy, gdy obie jej formy będą się wzajemnie uzupełniały i występowały w tym samym czasie (Wasylewicz, 2016, s. 135–139).

Podsumowując, należy podkreślić, że różnorodność form komunikacji elektronicznej, jak również szybkość przepływu informacji wymuszają zasadnicze zmiany w procesie edukacji, stawiając nauczycieli przed nowymi wyzwaniem i potrzebą podjęcia nowej roli w rozwijającym się społeczeństwie informacyjnym (Miodek, 2010, s. 171). Niezaprzeczalny jest fakt występowania pozytywnych

nych aspektów dziennika elektronicznego w szkole, takich jak np. szybka kontrola frekwencji uczniów przez rodziców, otrzymywanie przez nich na bieżąco informacji o wywiadówkach i imprezach okolicznościowych oraz przeświadczenie o stałej dostępności nauczycieli. Z drugiej jednak strony nie wszyscy rodzice czują potrzebę elektronicznego nadzoru swoich dzieci, jak również chęć zdobywania nowych i zarazem niezbędnych w tej sytuacji kompetencji informacyjnych. Niewątpliwie jednak e-dziennik nie jest w stanie zastąpić szczerzej i otwartej rozmowy nauczyciela z rodzicami, ciężko jest bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której to za pomocą internetowej rozmowy (lub pozostawionej notatki) nauczyciel informuje rodzica o poważnych problemach dziecka bądź prowadzi internetową terapię ze swoim podopiecznym. Zdaniem Gobana-Klasa (2005, s. 14) „podstawowy proces porozumiewania się ludzi jest oparty na mowie i języku. Język i jego wykorzystanie to punkt startu do analizy interpersonalnego procesu komunikowania się”. Wyjątkowości bezpośrednich relacji nie da się zastąpić żadnymi innymi, a dziennik elektroniczny można uznać za formę komunikacji wspomagającej. Autor niniejszej publikacji stoi zatem na stanowisku wzmacniania realnej komunikacji interpersonalnej nauczycieli z rodzicami oraz budowania i podtrzymywania trwałych i głębokich relacji międzyludzkich.

Literatura

- Buber, M. (1991). O Ja i Ty. W: B. Baran (oprac.), *Filozofia dialogu* (s. 33–38). Kraków: Znak.
- Cudowska, A. (2016). Współpraca szkoły z rodzicami – wokół idei i praktyki partnerstwa edukacyjnego. W: A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko, A. Gancarz (red.), *Szkoła i rodzina w środowisku lokalnym – teoria i praktyka* (s. 72–85). Toruń: Wyd. Adam Marszałek.
- Goban-Klasa, T. (2005). *Cywilizacja medialna. Geneza, ewolucja, eksplozja*. Warszawa: WSiP.
- Golka, M. (2008). *Bariery w komunikowaniu i społeczeństwo (dez) informacyjne*. Warszawa: PWN.
- Gołębiowski, Ł. (2008). *Śmierć książki. No future book*. Warszawa: Biblioteka Analiz.
- Hernik, K., Malinowska, K. (2015). *Jak skutecznie współpracować i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Kozubska, A. (2004). Rodzice w zreformowanej szkole. Mity czy rzeczywistość. W: A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku. Rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań* (s. 311–322). Toruń: Akapit.
- Łobocki, M. (2007). *W trosce o wychowanie w szkole*. Kraków: Impuls.
- Mendel, M. (2004). Aktywna szkoła – bierni rodzice: anomia, mit czy przemieszczenie znaczeń? W: A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku. Rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań* (s. 297–310). Toruń: Akapit.
- Miąso, J. (2011–2013). Komunikacja interpersonalna i wzmacnianie logosfery jako priorytety dydaktyczno-katechetyczne Wyższego Seminarium Duchowego w perspektywie presji społeczeństwa informacyjnego, medialnego, sieciowego. *Resovia Sacra*, 18–20, 227–239.
- Miąso, J. (2015). Starcie paradygmatów technologii informacyjnych i komunikacji interpersonalnej bezpośredniej wyzwaniem dla człowieczeństwa, społeczeństwa i edukacji. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3 (13), 47–52.
- Miodek, B. (2010). Rola i miejsce technologii informacyjnej w warsztacie pracy nauczyciela. W: E. Murawska (red.), *Obraz szkoły i nauczyciela. Egzemplifikacje teoretyczne i empiryczne* (s. 171–176). Kraków: Impuls.

- Nadachewicz, K. (2016). Oczekiwania rodziców oraz uczniów klas III szkoły podstawowej w stosunku do nauczyciela. W: W. Leżańska, A. Feliniak (red.), *Nauczyciel wczesnej edukacji wobec zmian społeczno-kulturowych* (s. 91–98). Łódź: Wyd. UŁ.
- Pawlak, B. (2003). *Jak współpracować z rodzicami uczniów klas początkowych?* Kraków: Wyd. AP w Krakowie.
- Polak, K. (2013). *Integracja rodziców i nauczycieli jako przykład edukacyjnej iluzji*. W: M. Dudzikowa, K. Knasiecka-Falbierska(red.), *Sprawcy i/lub ofiary działań pozornych w edukacji szkolnej* (s. 347–356). Kraków: Impuls.
- Small, G., Vorgan, G. (2011). *iMózg. Jak przetwarzać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości*. Poznań: Vesper.
- Wasylewicz, M. (2016). Transformacja sposobu komunikowania się pokolenia X, Y, Z – bilans zysków i strat. *Pedagogika. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas*, 13, 133–141.
- Wróbel, M. (2009). *E-dziennik jako narzędzie wspierające proces edukacji szkolnej*. *e-Mentor*, 4 (31), 51–55.